EUROOPAN PARLAMENTTI

2004 *2009*

Kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta

2008/2235(INI)

22.10.2008

MIETINTÖLUONNOS

turvapaikanhakijoiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vähimmäisvaatimuksista annetun direktiivin 2003/9/EY täytäntöönpanosta Euroopan unionissa: kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnan tutustumiskäynnit vuosina 2005–2008
(2008/2235(INI))

Kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunta

Esittelijä: Martine Roure

PR_INI

SISÄLTÖ

Sivu

EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS 3

EUROOPAN PARLAMENTIN PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

turvapaikanhakijoiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vähimmäisvaatimuksista annetun direktiivin 2003/9/EY täytäntöönpanosta Euroopan unionissa: kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnan tutustumiskäynnit vuosina 2005–2008
(2008/2235(INI))

Euroopan parlamentti, joka

– ottaa huomioon neuvoston 27. tammikuuta 2003 antaman direktiivin 2003/9/EY turvapaikanhakijoiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vähimmäisvaatimuksista ("vastaanottodirektiivi")[1],

– ottaa huomioon neuvoston 1. joulukuuta 2005 antaman direktiivin 2003/85/EY pakolaisaseman myöntämistä tai poistamista koskevissa menettelyissä jäsenvaltioissa sovellettavista vähimmäisvaatimuksista ("menettelydirektiivi")[2],

– ottaa huomioon neuvoston 18. helmikuuta 2003 antaman asetuksen (EY) N:o 343/2003 niiden perusteiden ja menettelyjen vahvistamisesta, joiden mukaisesti määritetään kolmannen maan kansalaisen johonkin jäsenvaltioon jättämän turvapaikkahakemuksen käsittelystä vastuussa oleva jäsenvaltio ("Dublin II -asetus")[3],

– ottaa huomioon komission 26. marraskuuta 2007 antaman kertomuksen turvapaikanhakijoiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vähimmäisvaatimuksista 27 päivänä tammikuuta 2003 annetun direktiivin 2003/9/EY soveltamisesta (KOM(2007)0745),

– ottaa huomioon ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskevan eurooppalaisen yleissopimuksen (Euroopan ihmisoikeussopimus) ja erityisesti sen 5 ja 8 artiklan,

– ottaa huomioon YK:n yleissopimuksen lasten oikeuksista,

– ottaa huomioon kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnan valtuuskuntien raportit matkoista Italiaan (Lampedusa), Espanjaan (Ceuta ja Melilla, Kanarian saaret), Ranskaan (Pariisi), Maltalle, Kreikkaan, Belgiaan, Yhdistyneeseen kuningaskuntaan, Alankomaihin, Puolaan, Tanskaan ja Kyprokselle,

– ottaa huomioon kansalaisvapauksien sekä oikeus- ja sisäasioiden valiokunnan mietinnön (A6-0000/2008),

A. ottaa huomioon, että direktiivi 2003/9/EY turvapaikanhakijoiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vähimmäisvaatimuksista on olennainen osa eurooppalaisen turvapaikanhakijoita koskevan yhteisen järjestelmän ensimmäistä vaihetta,

[1] EUVL L 31, 6.2.2003, s. 18.
[2] EUVL L 326, 13.12.2005, s. 13.
[3] EUVL L 50, 25.2.2003, s. 1.

B. katsoo, että vastaanotto- ja menettelydirektiivi edellyttävät, että jäsenvaltiot toimittavat turvapaikanhakijoille kirjallisesti tietoja näiden oikeuksista sekä apua antavista järjestöistä; katsoo, että on ensiarvoisen tärkeää, että turvapaikanhakijat ja maahanmuuttajat saavat asianmukaista oikeusapua, tulkkausapua ja tietoa heitä koskevista päätöksistä kielellä, jota he ymmärtävät, ottaen huomioon menettelyjen monimutkaisuuden ja lyhyet määräajat etenkin nopeutetun menettelyn kohdalla,

C. katsoo, että on tärkeää valvoa, että turvapaikkamenettelyt (turvapaikkahakemuksen hyväksymistä tai hylkäämistä koskevat perusteet) ovat selkeitä, oikeudenmukaisia, tehokkaita ja oikeasuhtaisia, jotta taattaisiin, että hakija saa turvapaikan,

D. katsoo, että direktiivin 2003/9/EY 7 artiklassa turvapaikanhakijoille myönnetään oikeus liikkua vapaasti sen jäsenvaltion alueella, josta he ovat hakeneet turvapaikkaa, mutta jäsenvaltiot voivat rajoittaa tätä oikeutta,

E. katsoo, että lasten oikeuksia koskeva yleissopimus suojelee kaikkien alaikäisten oikeuksia myös alkuperämaan ulkopuolella ja että vastaanottodirektiivi velvoittaa jäsenvaltiot ottamaan huomioon alaikäisten erityistilanteen ja antamaan heille erityisiä oikeuksia, kuten oikeus koulutukseen,

F. katsoo, että matkoillaan parlamentin jäsenet saivat useita kertoja todeta, että säilöönoton olosuhteet eivät ole hygienialtaan, tilojen ahtauden vuoksi ja varusteiltaan hyväksyttävät, ja säilöönotetuille ei tiedotettu järjestelmällisesti säilöönoton syitä, heidän oikeuksiaan ja sitä, miten heidän asiansa käsittely etenee,

Yleisiä huomiota ja turvapaikkamenettelyt

1. pitää valitettavana tutustumismatkoilla selvinnyttä seikkaa, jonka mukaan nykyisiä direktiivejä sovelletaan jäsenvaltioissa vielä huonosti tai ei lainkaan; kehottaa komissiota toteuttamaan tarvittavat toimet direktiivien saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä ja niiden noudattamiseksi;

2. pitää valitettavana, että jäsenvaltioille on jätetty direktiivissä 2003/9/EY niin suuri harkintavalta etenkin mitä tulee vastaanoton materiaalisiin muotoihin ja työn ja terveyspalvelujen saatavuuteen, mistä johtuu, että jäsenvaltioiden lainsäädännöt eivät lähene toisiaan;

3. kehottaa jäsenvaltioita osoittamaan suurempaa solidaarisuutta niitä maita kohtaan, joita maahanmuutto koskee eniten, rajoittumatta tekniseen ja/tai taloudelliseen tukeen; kehottaa komissiota tutkimaan, onko mahdollista ehdottaa eurooppalaista vastuunjakovälinettä, joka varmistaisi jäsenvaltioiden kannalta tehokkaimman toiminnan ja turvapaikanhakijoiden kannalta korkeatasoisen suojelun;

4. kehottaa komissiota kehittämään järjestelmän, jossa tutustumis- ja tarkastuskäyntejä tehdään jatkuvasti; toivoo LIBE-valiokunnan jatkavan vierailujaan taatakseen, että vastaanotto-olosuhteet vastaavat yhteisön lainsäädäntöä kyseisellä alalla;

Vastaanotto

5. pitää valitettavana, että avattujen majoituskeskusten vastaanottovalmiudet ovat joissakin jäsenvaltioissa heikot eivätkä vaikuta tarkoituksenmukaisilta;

6. vaatii, että turvapaikanhakijat ja maahanmuuttajat otetaan pääasiassa vastaan avoimissa vastaanottokeskuksissa, ja katsoo, että varsinkin turvapaikanhakijat ovat erityisen haavoittuvia eikä heidän vapauttaan saisi rajoittaa erityistoimin;

7. muistuttaa, että jäsenvaltiot ovat velvoitettuja takaamaan, että turvapaikkamenettelyt ovat hakijoiden käytettävissä;

8. katsoo, että etenkin nopeutettujen menettelyjen tapauksessa on tarpeen löytää tasapaino menettelyjen nopeuden, ruuhkien purkamisen ja kunkin yksittäistapauksen oikeudenmukaisen käsittelyn välille;

Tiedonsaanti ja oikeus tulkkaukseen

9. toteaa, että menettelyä koskevat tiedot ovat suurelta osin kirjallisia ja että määräajat ovat erittäin lyhyitä, ja tämä saattaa aiheuttaa ymmärtämisongelmia eivätkä turvapaikanhakijat pysty ehkä täysipainoisesti pitämään oikeuksistaan kiinni hakemustaan jättäessä; kehottaa antamaan turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien käyttöön monikielisiä esitteitä, joissa selitetään heidän oikeutensa; kehottaa jäsenvaltioita tarjoamaan tietoa myös muiden välineiden avulla, esimerkiksi suullisesti tai audiovisuaalisesti;

10. on huolissaan tulkkien puutteesta, joka näkyy myös virallisissa keskusteluissa; kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan välittömästi julkiset ja ilmaiset tulkkauspalvelut, tarvittaessa puhelimen välityksellä;

11. kannustaa jäsenvaltioita turvautumaan Euroopan pakolaisrahaston taloudelliseen tukeen tiedonsaannin parantamiseksi ja erityisesti tiedotuskielten määrän lisäämiseksi tai tiedotuskeinojen laajentamiseksi;

Oikeusapu

12. pitää valitettavana, että turvapaikanhakijat ja maahanmuuttajat näyttävät saavan vain rajoittuneesti käyttöönsä ilmaista oikeusapua ja usein se rajoittuu pelkkään asianajajaluetteloon, minkä seurauksena ihmiset, joilla ei ole riittäviä taloudellisia resursseja, jäävät vaille apua;

13. muistuttaa, että erityisen vaikeaa on löytää asianmukaista oikeusapua säilöönotetuille ottaen huomioon näiden vaikeudet kommunikoida säilöönottokeskuksen ulkopuolella olevien tahojen kanssa;

14. panee merkille, että asianajajakontaktien jatkuvuutta on vaikea varmistaa, kun säilöönotettuja siirretään vastaanottokeskusten tai säilöönottokeskusten välillä;

15. on tyytyväinen YK:n pakolaisasiain päävaltuutetun ja valtioista riippumattomien järjestöjen antamaan oikeusapuun, mutta katsoo, että tämä ei korvaa jäsenvaltioiden vastuita;

16. kehottaa jäsenvaltioita takaamaan julkisen, ilmaisen ja toimivan oikeusavun kaikille turvapaikanhakijoille ja maahanmuuttajille;

Terveydenhoitopalvelujen saatavuus

17. pitää valitettavana, että useimmissa säilöönottokeskuksissa, joihin vierailujen aikana tutustuttiin, turvapaikanhakijat ja maahanmuuttajat valittivat poikkeuksetta terveydenhoitopalvelujen riittämättömyyttä ja epäasianmukaisuutta sekä ongelmia lääkärien konsultoimisessa tai kommunikoinnissa heidän kanssaan ja puutteita erityishoidon (tämä koski etenkin raskaana olevia naisia ja kidutuksen uhreja) ja lääkkeiden saannissa;

18. kehottaa jäsenvaltioita laajentamaan nykyisen sosiaaliturvan kattavuutta myös muuhun kuin hätäapuun ja varmistamaan myös henkisen terveyden hoidon;

Työn saanti

19. kehottaa komissiota ehdottamaan muutosta direktiivin 2003/9/EY 10 artiklaan työmarkkinoille pääsyn helpottamiseksi;

20. kehottaa jäsenvaltioita pidättäytymään asettamasta oikeudellisia tai hallinnollisia rajoitteita, jotka haittaisivat työn saantia;

Valtioista riippumattomien järjestöjen tuki

21. tunnustaa, että erilaiset yhdistykset tekevät tärkeää työtä avustaessaan turvapaikanhakijoita ja laittomassa asemassa olevia maahanmuuttajia;

22. kehottaa jäsenvaltioita takaamaan, että yhdistykset pääsevät ilman oikeudellisia tai hallinnollisia rajoitteita turvapaikanhakijoiden tai laittomassa asemassa olevien maahanmuuttajien luo, myös säilöönottokeskuksiin;

Säilöönotto

23. pitää valitettavana, että jäsenvaltiot turvautuvat yhä useammin säilöönottoon; muistuttaa, että säilöönottoa on pidettävä viimeisenä keinona, kun on selvää, että mikään toinen, vapautta rajoittamaton toimenpide ei ole tuottanut toivottua tulosta, sillä on oltava määrätty tarkoitus (esimerkiksi maastapoistaminen) ja säilöönoton kesto on rajoitettava siten, että se päättyy, kun edellä mainittu tarkoitus on saavutettu;

24. palauttaa mieliin, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 5 artiklan mukaan jokaisella on oikeus vaatia vapaudenriistonsa laillisuuden tutkimista; vaatii, että kaikilla säilöönotetuilla kolmansien maiden kansalaisilla on oltava oikeus tähän menettelyyn;

25. on huolissaan siitä, että laittomia siirtolaisia ja turvapaikanhakijoita säilytetään vankilaolosuhteissa, vaikka nämä eivät olisi syyllistyneet rikokseen; kehottaa sijoittamaan kyseiset henkilöt erillisiin rakennuksiin heidän suojelemisekseen;

26. on huolissaan joidenkin säilöönottokeskusten surkeasta kunnosta ja hygieniaongelmista; muistuttaa, että ihmisarvoisen vastaanoton velvoitetta on noudatettava myös

säilöönotettujen henkilöiden kohdalla; kehottaa sulkemaan kaikki normeja rikkovat keskukset mahdollisimman pian;

27. toteaa, että vankilaolosuhteet vaikeuttavat usein terveyspalvelujen saantia ja erityisesti psykologisen hoidon saamista; kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan, että säilöönottokeskuksissa on ympärivuorokautinen asianmukainen ja riippumaton lääkinnällinen ja myös psykologinen tuki;

28. kehottaa jäsenvaltioita parantamaan yhteyksiä ulkomaailmaan sallimalla muun muassa säännölliset vierailut, laajentamalla puhelimen käyttöoikeutta ja mahdollistamalla internetin käytön kaikissa keskuksissa;

Huoltajaa vailla olevat alaikäiset ja perheet

29. muistuttaa, että kaikkia alaikäisiä koskevien päätösten tai toimenpiteiden perustana on oltava lapsen etu lasten oikeuksien yleissopimuksen mukaisesti;

30. vaatii kieltämään periaatteessa alaikäisten maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden säilöönoton; vaatii, että alaikäisiä pidettäisiin säilössä vanhempiensa kanssa vain poikkeustilanteissa ja tarkoituksena lapsen edun takaaminen;

31. kehottaa jäsenvaltioita, jotka eivät ole vielä allekirjoittaneet ja ratifioineet yleissopimusta lasten oikeuksista, tekemään sen ilman varauksia;

32. muistuttaa, että kaikilla alaikäisillä on oikeus koulutukseen olivatpa he sitten omassa maassaan tai muualla; kehottaa jäsenvaltiota varmistamaan, että tämä oikeus toteutuu, myös silloin, kun alaikäinen on otettu säilöön; kehottaa järjestämään koulutuksen yhteisön sisällä ja asettamatta mitään hallinnollisia rajoitteita, joiden seurauksena alaikäiset ulkomaalaiset joutuisivat erilleen, jotta taattaisiin lasten ja heidän perheidensä parempi integroituminen;

33. muistuttaa, että alaikäisillä on oikeus ikäänsä soveltuvaan vapaa-ajan toimintaan, ja kehottaa jäsenvaltioita takaamaan tämän oikeuden myös silloin, kun lapset on otettu säilöön;

34. kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan, että vailla huoltajaa olevat alaikäiset ja perheet sijoitetaan erillisiin keskuksiin, myös silloin kun heidät on otettu säilöön, jottei heitä sijoitettaisi samoihin tiloihin muiden aikuisten kanssa ja jotta varmistettaisiin turvallinen ympäristö;

35. toivoo, että kaikki alaikäisten ja huoltajaa vailla olevien alaikäisten kanssa työskentelevät henkilöt saavat erityiskoulutusta, joka on mukautettu lasten tilanteeseen;

Huoltajaa vailla olevat alaikäiset

36. kehottaa nimeämään kullekin huoltajaa vailla olevalla alaikäiselle riippumattoman virkaholhoojan, joka valvoo lapsen suojelua; kehottaa määrittelemään selkeästi virkaholhoojan toimivaltuudet ja roolin;

37. kehottaa komissiota määrittämään velvoitteen identifioida ja etsiä vailla huoltajaa olevan alaikäisen perheenjäsenet Euroopan unionissa, jotta varmistettaisiin, että alaikäisellä olisi mahdollisuus siirtyä perheenjäsentensä luo, jos se on hänen etunsa mukaista;

38. on huolissaan huoltajaa vailla olevien alaikäisten katoamistapauksista; kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita kehittämään tämän ilmiön torjumista varten yhdenmukaistetun järjestelmän, jolla kerätään tietoja ja laaditaan tilastoja vailla huoltajaa olevien alaikäisten tunnistamiseksi ja avustamiseksi;

39. kehottaa komissiota ja jäsenvaltioita kehittämään yhdenmukaistetun ja luotettavan mekanismin huoltajaa vailla olevien alaikäisten tunnistamiseksi sekä yhteiset säännöt iän varmistamista varten; muistuttaa tässä mielessä, että siinä vaiheessa, kun henkilön ikää varmistetaan, häntä on periaatteessa pidettävä alaikäisenä ja siten myös kohdeltavana alaikäisenä menettelyn loppuun saakka;

Perheet

40. muistuttaa, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa taataan oikeus yksityis- ja perhe-elämän kunnioitukseen; kehottaa jäsenvaltioita suojaamaan perheyhteisöä;

41. kehottaa jäsenvaltioita tutkimaan, mitä muita asianmukaisia toimia olisi mahdollista toteuttaa vapaudenrajoittamistoimien sijaan, ja osoittamaan, että kyseiset toimet eivät ole tehokkaita ennen kuin ne ottavat säilöön perheitä, joissa on alaikäisiä lapsia;

42. toivoo, että turvapaikkaa hakevat perheet saavat käyttöönsä perheille tarkoitettuja palveluja, lapsille tarkoitettuja palveluja sekä lastensuojeluun erikoistuneiden lääkärien palveluja;

Haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt

43. kehottaa komissiota määrittämään yhteiset velvoittavat säännöt haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden, etenkin kidutuksen tai ihmiskaupan uhrien, yksilöimiseksi;

44. katsoo, että ketään haavoittuvassa asemassa olevaa henkilöä ei saa erityistilanteensa vuoksi ottaa säilöön, koska tästä saattaisi aiheutua vakavia seurauksia kyseisen henkilön tilaan;

45. kehottaa jäsenvaltioita varmistamaan, että haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt ja kidutuksen ja ihmiskaupan uhrit saavat erityistä apua ja erityisesti psykologista tukea heidän suojelunsa varmistamiseksi; vaatii, että henkilöstölle, joka hoitaa haavoittuvassa asemassa oleviin henkilöihin liittyviä asioita, turvapaikkahakemuksista vastaavat mukaan luettuina, annetaan erityiskoulutusta;

Dublinin järjestelmä

46. panee huolestuneena merkille säilöönotettujen määrän kasvun Dublinin järjestelmän yhteydessä, sekä sen, että tietyt jäsenvaltiot turvautuvat vapaudenriistotoimiin lähes poikkeuksetta; toivoo, että henkilöitä ei oteta säilöön, ellei jäsenvaltio voi osoittaa, että pakenemisen riski on ilmeinen;

47. pahoittelee, että jotkut jäsenvaltiot asettavat rajoituksia henkilöiden vastaanottoa Dublinin järjestelmän mukaisesti koskeviin sääntöihin; kehottaa komissiota määräämään selkeästi, että direktiiviä 2003/9/EY sovelletaan myös näihin henkilöihin, jotta näille taattaisiin kaikki oikeudet;

48. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle ja komissiolle.